

بسمه تعالی
نهضت آزادی ایران
تاسیس ۱۳۴۰

قطعه‌نامه دهمین کنگره و مواضع نهضت آزادی ایران

مهرماه ۶۸

بسم الله الرحمن الرحيم

*

دهمین کنگره نهضت آزادی ایران در شرایطی به پا شده است که :

از یکطرف آزادی اجتماعات و بیان مطبوعات در حداقل امنیت و امکان بوده حیات و فعالیت احزاب غیرموافق با حاکمیت، مخصوصاً نهضت آزادی ایران، در حداکثر محدودیت و مزاحمت است، از طرف دیگر متولیان انقلاب و متصرفان نظام، پس از فوت رهبر انقلاب بر طبق نقشه‌های از پیش تنظیم شده، با استفاده از تمرین و تجربه دهساله و در اثر همبستگی و وحدت در صفوف خود، احراز تسلط و قدرت نموده‌اند. ضمن جلوگیری از آشفته‌گیهای احتمالی کشور و نابسامانیها که به جای خود مطلوب و قابل تقدیر است انحصار و اختناق را تداوم و تشدید داده آزادی و حاکمیت ملی را پیش از پیش به بند کشیده‌اند.

*

---

1 - از دعای کمیل: «ای خدای ارباب و سرور من، به اندام و جوارح من برای خدمت به خودت نیرو ببخش و در این عزیمت که به سوی تو دارم استخوانم را سخت بگردان و در خوف از خودت، مراجدیت ببخش و در خدمت گزاریت پایدار بدار.

کنگره دهم نهضت آزاد ایران با ستایش و سپاس خداوند رحمن که فرماندار جهان و زمان است و با نثار درود بر پیامبران عظام به ویژه آخرین آنها محمد مصطفی (صل الله علیه و آله و سلم) و امامان برگزیده معصوم (ع)، ضمن توجه و تاکید قطعنامه‌های گذشته و با تقدیر از زحمات و اقدامات شورا و ارگانهای نهضت، نظریات و تصمیمهای خود را در ۸ بند ذیل اعلام می‌دارد، یک قسمت الحاقی تحت عنوان «بازسازی فرهنگی» نیز ضمیمه قطعنامه می‌باشد که جداگانه منتشر می‌گردد.

۱- بود و نبود نهضت و حیات و حرکت آن

اولین مسئله‌ای که برای نهضت و کنگره در شرایط کنونی مطرح می‌باشد، حفظ بقا و صبر و تلاش برای آن است. بقائی که بدون حیات و حرکت معنی ندارد و از این جهت در یازده ساله پیروزی انقلاب و استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران سیر تحول قابل مطالعه‌ای داشته است.

نهضت آزادی ایران بنا به وظیفه ملی و دینی، چه قبل از پیروزی و دوران مبارزه علیه نظام استبدادی سلطنتی و تدارک پیروزی انقلاب و چه بعد از آن در تنظیم و تجهیز نظام جمهوری اسلامی، فعال و پیشقدم بوده است. در دوران بعد از انقلاب وظیفه حراست از آرمانهای انقلاب و جلوگیری از انحراف و مطالبه حقوق و آزادیهای قانونی را بر عهده گرفته است. در هر فرصتی علیرغم فشارها و اذیت‌ها، علیه انحصار و اختناق، به مقامات کشور اعتراض نموده است و عوارض و پیامدهای آنرا هم تحمل کرده است. به خصوص در دوران جنگ نسبت به ادامه جنگ، بعد از رفع تجاوز دشمن و پیروزی خرمشهر تذکر و اعتراض نموده است.

اما متأسفانه اکثر تذکرها و توصیه‌ها و توبیخ‌های ما به ذائقه حاکمیت خوش نیامد و تلافی شکست و تلخی زهر را بر سر نهضت خالی کردند و زبان و دست و دفترمان را بسته و نهضت آزادی را به صورت تقریباً نیمه‌جانی درآورده‌اند.

از آنجا که نهضت آزادی ایران نه برای کسب مال و مقام بلکه به عنوان فریضه دینی و ادای دین انسانی به میهن و ملت ایران تاسیس یافته و فعالیت داشته است مشکلات و خسارات گذشته و آینده مانع و مجوزی برای انصراف از راه خدا و استعفا از مبارزه برای خدمت به خلق نخواهد بود.

اعضا و علاقمندان نهضت آزادی ایران که علیرغم نارواییها و دشواریها تحمل اقامت و خدمت در ایران را کرده‌اند، با اعتماد به وعده قرآنی «ان تنصروا الله ینصرکم و یثبت اقدامکم» تا زنده هستند درهای نهضت آزادی ایران را به دست خودشان خواهند بست. خط مشی «صبر و تلاش و توفیق» را با توکل به حق و تمنای ایمان و توان، همراه با تحمل و تدبیر، ادامه خواهند داد.

آرزو و امیدمان این است که نهضت آزادی ایران همچون شجره طیبه قرآن باشد که به اذن خدا و همت هموطنان، با ریشه ثابت در زمین ایران و شاخ و برگ فراوان رو به آسمان، هر سال و هر زمان میوه‌های نجات بخش سعادت ساز برساند.

مسلمانان بد اندیشان و کج اندیشان دسترسی به این درخت و توفیق خشکاندن آنرا خواهند داشت.

۲- رسالت و برنامه نهضت

رسالت نهضت با الهام از اسلام، خدمت به ایران بوده و برای تحقق آرمانهای دیرینه مبارزات ملت ایران که در شعار سه جمله‌ای انقلاب، یعنی آزادی - استقلال - حکومت اسلامی خلاصه شده است، تلاش می‌نماید.

در کشور و در میان ملتی که بیش از ۲۵۰۰ سال حاکمیتی جز استبداد و اسارت و ظلم ندیده است و روح و روش استبدادی، همراه با سلب حیثیت انسانی، در کلیه شئون سیاسی و اجتماعی مردم رسوخ یافته است مهمترین مسئله خشکاندن ریشه‌های این فرهنگ از طریق تغییر افکار، عادات و آداب افراد می‌باشد که البته کار سریع و ساده‌ای نیست.

با توجه به چنین واقعیت اجتماعی کلید حل بحرانهای کنونی جامعه ما تأمین آزادی و حاکمیت ملت است تا با محور آثار خودکامگی و استبداد در روند تحولات اجتماعی به تدریج مردم به خویشتن الهی

خویش برگردند و با تکیه بر میراث غنی فرهنگ اسلامی و ایرانی خود با سر پنجه تدبیر بر مشکلات چیره آیند.

نهضت آزادی ایران در چهارچوب چنین رسالتی موافق و مدافع انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی بر اساس اصول و آرمانهای اصیل آن بوده و تمامی توان خود را برای مقابله با استبداد اعم از شکل سیاسی و دینی آن و ایجاد زمینه مناسب برای بازشدن فضای جامعه و استقرار آزادی و دموکراسی به کار خواهد بست.

انجام این رسالت و برنامه بر اساس دستور محکم قرآنی است^۱ که به صورت فریضه دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر، در قطعنامه نهمین کنگره نهضت (اردیبهشت ۱۳۶۶) آمده است.

۳- مبارزه علنی و قانونی بر سر حجت و نه برای قدرت

کنگره دهم خط مشی نهضت را که مبارزه قانونی و علنی است تائید و تاکید می‌نماید و مخالفت خود را با هر نوع خشونت و براندازی یا تروریسم و نیرنگ و فریبکاری اعلام می‌دارد و این شیوه‌ها را خلاف اسلام و انسانیت و مصلحت می‌داند.

نهضت آزادی ایران بر اساس رسالت و برنامه خود یعنی فریضه الهی دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر هدف خود را تلاش برای حاکمیت ارزشها و نه دستیابی به قدرت مشخص نموده است. بر این اساس جدال ما با حاکمیت و غاصبین حقوق ملت نیز، همچون گذشته و به تاسی از پیامبران و پیشوایان، برای حجت یا کشف و بیان حقیقت بوده است نه برای کسب قدرت و رسیدن به حکومت و یا استفاده از آن به بهانه هدایت و خدمت.

نهضت آزادی ایران با وجود اختناق حاکم و رفتارهای ضد قانون و اخلاق که سخت در معرض آن قرار دارد، معذک موضع «مخالفت قانونی» خود و عمل با صداقت و حسن نیت و تلاش برای حاکمیت ارزشها «امر به معروف» و مقابله با ضد ارزشها و اقدامات خلاف قانون و آرمانهای ملت (نهی از منکر) را ترک نخواهد کرد.

لازم به تذکر است که عدم تحمل مبارزه قانونی از سوی حاکمیت لاجرم موجب تأیید و تقویت حرکت‌های خشونت‌بار و براندازی خواهد شد.

۴- ایران در چه حال است و حاکمیت در چه کار؟

نهضت آزادی ایران بعد از تن دادن حاکمیت و رهبری انقلاب به قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت و بعد از رحلت رهبر فقید صلاح را در سکوت دید و از اینکه حاکمیت برای حفظ امنیت و انداختن مملکت روی غلطکهای بازسازی و زندگی در آینده تبلیغات و تلاش می‌کند خوشحال است.

بر احدى پوشیده نیست که بحرانهای گوناگون اقتصادی، اداری، اجتماعی، سیاسی و حتی فرهنگی و دینی در اثر هشت سال جنگ خانمانسوز و انحراف از اهداف انقلاب، سوء مدیریتها، خودمحموری‌ها و انحصار طلبیها به وجود آمده است و از کاروان تمدن و تحرک بشریت مخصوصاً در علم و صنعت و فرهنگ عقب افتاده‌ایم و عاجز گشته‌ایم. بنابراین محتاجتر به آنها و وادار به تمنا و تسلیم به آنها شده‌ایم.

از اول سال جاری پس از فوت رهبر انقلاب، جریانهای بازنگری قانون اساسی، انتصابات و انتخاب رهبر و رئیس جمهور جدید مجدداً فرصتی برای تبلیغات دولتی به وجود آورده و دورنمایی از آزادی و رفاه و سازندگی در ذهن مردم ایجاد کردند. اما بر خلاف انتظار تعدیلی در مشکلات گذشته حاصل نشد، بلکه اوضاع و احوال نامطلوبتر و سخت‌تر گردیده است.

خلاصه کلام آنکه ملت و مملکت ایران در حال حاضر دشوارترین، نگرانی‌آورترین و تاریکترین روزهای تاریخ خود را می‌گذراند.

*

اما متولیان انقلاب و نظام و یا حاکمیت رسالت خود را تداوم و تقویت قدرت از طریق انحصارطلبی و ایجاد اختناق دانسته‌اند و مجدداً به تأکید و تکرار برنامه‌های آزمایش شده گذشته می‌پردازند و در نقاب اسلام ناب محمدی و تبلیغات توخالی همه چیز را به خورد مردم می‌دهند.

فکر اساسی برای بررسی جدید مشکلات و بن‌بستهای اقتصادی - اجتماعی - سیاسی ندارند. چنین تصور می‌کنند که با تبلیغات و استفاده از مدیرانی که در گذشته بی‌تجربگی و سوء مدیریت خود را ثابت کرده‌اند می‌توانند برنامه‌های مثبت و سازنده را به اجرا درآورند و در کشور وحدت و فعالیت سازنده به وجود آورند.

گاهگاهی حرفهائی می‌زنند و حرکاتی برای بازنگری، راه اندازی، بازسازی، قانون بازی، ملت دوستی، هنرپروری، عدالت گستری، مظلوم دوستی، صلح طلبی، خودکفائی و غیره اعلام می‌دارند، بدون آنکه گام اساسی برداشته شود و به نتیجه مطلوب رسیده باشیم.

۵- بازسازی و سازندگی

بازسازی و سازندگی کشور در صدر برنامه دولت قرار داشته و مورد انتظار و امید ملت می‌باشد. در حقیقت بازسازی و سازندگی فوری و جدی مسئله بود و نبود مملکت و لازمه حیات و حرکت ملت است.

نهضت آزادی ایران از اولین مطرح کنندگان و مطالبه کننده بازسازی کشور بوده و در نشریات گذشته خود نظریاتی در ضرورت و فوریت و راه اجرای بازسازی ارائه داده است.

دهمین کنگره نهضت، برای حاکمیت آرزوی موفقیت در این امر خطیر و حیاتی می‌نماید و اگر موانع موجود مرتفع گردیده و از ما خواسته شود، در حدود امکانات و تجربه و تخصص خود در زمینه بازسازی و سازندگی کشور تلاش و همکاری خواهیم داشت.

الف - شرایط و نیازهای بازسازی

۵/۱ - ضرورت بازسازی همه جانبه

آنچه در برنامه بازسازی بیشتر مورد تاکید قرار می‌گیرد مرمت و نوسازی خانه‌ها و شهرهای خسارت دیده و خراب شده و ترمیم و راه‌اندازی تجهیزات حیاتی و عمرانی و فنی کشور است. به نظر نهضت آزادی ایران شرط موفقیت برنامه فوق، اجرای برنامه بازسازی سیاسی - اجتماعی - فرهنگی و اداری است. به عنوان نمونه اگر برنامه بازسازی سیاسی انجام شود و با اجرای قانون، آزادیها و حقوق اجتماعی و امنیت قضائی و حاکمیت ملی تأمین گردد زمینه عملی برای اجرای برنامه و بازسازی اقتصادی و اداری و حل بحران مدیریت کشور و بازسازی در سایر شئون فراهم خواهد شد.

اصولاً اجرای برنامه بازسازی در محیط پاک و سالم امکان پذیر است. بدون اجرای برنامه بازسازی اجتماعی - فرهنگی و زدودن زمینه‌های وسیع و خطرناک مفسد اجتماعی از قبیل یأس و ناامیدی، فرصت طلبی و نادرستی، ارتشاء و اعتیاد و احتکار و بزهکاریهای اجتماعی، اجرای برنامه بازسازی امکان پذیر نخواهد بود.

۵/۲ - تأمین آزادی و حاکمیت ملت

نهضت آزادی ایران اولین گام ضرورت برای موفقیت برنامه بازسازی را جلب همکاری و مشارکت همه جانبه مردم می‌داند و این مهم فقط از طریق اجرای قانون و تأمین آزادی و حاکمیت ملت امکان‌پذیر می‌باشد. وقتی حاکمیت واقعاً رو به مردم آورد و هدف و مکتب، بازگشت به ارزشهای الهی و ایران و ایرانیان گردد راه بازسازی کشور هموار خواهد شد و ملت با حاکمیت همفکری و همدردی و حتی جانفشانی خواهند کرد. در چنین شرایط در داخله دولت و روابط دولت و ملت و مابین طبقات و افراد ملت همچون دوره مبارزات سال ۱۳۵۷ همبستگی و محبت و وحدت به وجود خواهد آمد و این نیروی عظیم ملی است که موفقیت برنامه بازسازی را تضمین می‌نماید.

تجربه برنامه بازسازی دو ملت آلمان و ژاپن بعد از جنگ و مشارکت همه جانبه و صمیمانه آحاد این دو ملت و موفقیت‌های درخشان و چشمگیر آنان بعد از بازسازی کشورشان که توانسته‌اند به شرایط بهتری نسبت به دوران قبل از جنگ خود نائل شوند می‌تواند الگو و نمونه ارزنده‌ای برای حاکمیت و ملت باشد.

به نظر نهضت آزادی ایران اجرای درست برنامه بازسازی بسیار عظیم و سنگین است و اگر حاکمیت نتواند همکاری و مشارکت مردم را جلب نماید انجام آن امکان‌پذیر نخواهد بود. از سوی دیگر عدم اقدام یا تأخیر در بازسازی و سازندگی کشور، افتادن کشور به اسارت بیگانگان برای خود حاکمیت، از دست دادن اعتبار و اقتدار و استیصال و شکست و نابودی خواهد بود.

۵/۳- ایجاد محیط امن و آرام

شرط اساسی دیگر برای توفیق در برنامه بازسازی کشور وجود فضا و محیط آرام و امن می‌باشد که فکرها و فعالیتها و بودجه‌ها صرف دشمنی و جنگ و نزاعهای داخلی و خارجی نگردد. کار مثبت سازندگی و ترمیم ویرانیه‌ها هیچگاه در محیطهای متشنج که همراه با آشوب و تنش باشد امکان‌پذیر نیست. هم جنگ با عراق و اجرای کامل قطعنامه باید خاتمه یافته، حالت نه جنگ و نه صلح سهم مهمی از بودجه و نیروهای کشور را نبلعد و هم از تحریکات خارج مرزی و برهم زدنهای مکرر روابط بین‌المللی دست بردارند.

۵/۴- بسیج نیروها و حل بحران مدیریت

برای تأمین نیروی بازسازی باید نیروهای لازم را بسیج نمود. علاوه بر بکارگیری افراد توانا در سطح برنامه‌ریزی و مدیریت باید زمینه‌های جلب همکاری نیروهای کارآمد و دلسوز و علاقمند در داخل و خارج کشور فراهم شود. در حال حاضر نیروهای متخصص یا مدیر و کارساز ایرانی که سرمایه‌های این مملکت هستند و اینک مورد استفاده سایر کشورها قرار گرفته‌اند باید به وطن و خدمت به میهنشان برگردند. بدیهی است تا موقعی که همکاری نیروهای کاردان و متخصص داخلی به طور موثر و اصولی جلب نشود جذب متخصصان ایرانی مقیم خارج کشور عملی نخواهد بود.

۵/۵- حل مسائل مدارس و دانشگاهها

برنامه بازسازی نیاز به نیروهای کاردان و توانا دارد. برای تربیت این افراد، حل مسائل و مشکلات آموزش و پرورش ضرورت تام دارد.

در این زمینه تهیه و آماده‌سازی معلمین کاردان با سطح علمی بالاتر و با معنویات راسخ و منطبق با اهداف تعلیمات کشور را ضمن تأمین معیشت آنان، مقدم بر هر اقدام باید قرار داد.

اصلاحات اساسی آموزشی با مشکلات و کمبودهای مالی و نقص وسایل موجود، جز با همکاری مردم متمکن و علاقمند حاصل نمی‌شود و این امر محتاج قوانینی است که اصولاً مقاصد و نیات خیر توانگران مومن و مشتاقان حسن تعلیم و تربیت را تأمین و همکاریهای آنان را بدون پیچیدگیهای اداری تسهیل نماید. نه مانند قانون مدارس غیرانتفاعی جدید که با اشکال تراشیهی اداری و وابستگی به نظارت همه جانبه دستگاههای دولتی، عمل و سرمایه اهل خیر و خدمت با اخلاص در راه فرهنگ و دین را دور کند و فراری دهد.

در اجرای بازسازیهای آموزشی، دخالت مقامات و نهادهای غیر ذیصلاح و غیر فرهنگی و تفکیک امور دینی و تربیتی از مسائل تعلیماتی و اجرای این امور با خشونت و دور از موازین علمی و به وسیله مامورین مخصوص و جدا از معلمین مانوس با دانش‌آموزان، به نحوی که امروز مرسوم مدارس ما است، جز انحراف از مقصود اصلاح در تعلیمات نبوده و باید از آن اجتناب شود.

در دانشگاهها نیز عدم دخالت مقامات و نهادهای غیر ذیصلاح، در منظورهای سیاسی و افراطی، توجه بیشتر به کیفیت تعلیمات دانشگاهی قبل از توسعه اسمی و کمی آنها، با تأمین کادر تعلیماتی متناسب، از بین بردن سهمیه‌بندی و تبعیض در گزینش دانشجوی، تسهیل ورود و نامنویسی فرزندان خانواده‌های شهدا و معلولین جنگ از طریق ارتقاء سطح معلومات آنان قبل از شرکت در مسابقه ورودی (برای جلوگیری از اختلاف سطح معلومات آنان قبل از شرکت در مسابقه ورودی) ضرورت دارد.

سطح معلومات مقدماتی دانشجویان در هنگام تحصیل دانشگاهی و اختلال حاصل از آن و تأمین استقلال دانشگاههای شهرستانها نسبت به تهران و امکان قسمتی از تعلیمات و تحقیقات علمی این دانشگاهها نسبت به مقتضیات جغرافیائی و طبیعی و اجتماعی آنها، از اهم مسائلی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

مشکل دیگر دانشگاهها یکی تراکم کاری و نیازهای مالی اساتید است که فرصت لازم برای مطالعه و تحقیق نداشته سطح آموزشی دانشگاهها نزول نموده است. دوم آنکه پذیرش زیاده از ظرفیت دانشگاهها علاوه بر افت کیفیت آموزشی، مضیقه‌های معیشتی و زیستی نیز برای دانشجویان ایجاد کرده است. همچنین گزینش انحصاری دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس و کیفیت برنامه آموزشی آن و الزام ورود آنان به دانشگاهها، کادر علمی دانشگاهها را با بحران شدیدی روبرو خواهد ساخت.

۶/۵- ضرورت بررسی و برنامه‌ریزی

اجرای برنامه عظیم و وسیع بازسازی علاوه بر جذب نیروهای کاردان نیاز به بررسی مسائل بازسازی و برنامه‌ریزی همه جانبه دارد تا زمان و نیروی انسانی و اعتبارات محدود به نحو بهتر و موثر به کار گرفته شود و از هر گونه اتلاف و اسراف جلوگیری به عمل آید.

۷/۵- تأمین اعتبار

اجرای برنامه بازسازی نیاز به اعتبارات وسیعی دارد که در درجه اول باید متکی به منابع داخلی باشد. به نظر نهضت آزادی ایران اگر همکاری و مشارکت همه جانبه مردم در امر بازسازی جلب شود مردم ما همانطور که در جریان نهضت ملی ایران و در جریان انقلاب و جنگ نشان داده‌اند سهم قابل ملاحظه‌ای را در تأمین این اعتبارات حتی به صورت خرید قرضه ملی بر دوش خواهند گرفت.

اما اجرای به موقع بازسازی با توجه به ارقام مربوط به درآمدهای ارزی مملکت، نیاز به منابع خارجی را ضروری ساخته است. تجربه تاریخی کشور خودمان و سرنوشت کشورهای جهان سوم که از وامهای خارجی استفاده کرده‌اند نگرانی عمیقی به وجود آورده است.

به نظر ما، وقتی حکومت در دست منتخبین واقعی ملت باشد و بازسازی زیر نظارت آزاد ملت اجرا گردد نباید از ارتباط با دنیای به هم پیوسته امروزی و اخذ اعتبارات مطالعه شده تحت شرایط قابل قبول نگرانی داشت. زیرا مشارکت اقتصادی و اخذ وام خارجی در چنین شرایطی می‌تواند به مصلحت مملکت و منافع ملی باشد.

مرحوم دکتر مصدق نیز همین نگرانی را در مورد اخذ وامهای خارجی در سال ۱۳۳۱ ابراز داشت: «اگر میلیونها دلار در اختیار هیئت حاکمه غیر مبعوث مردم قرار گیرد نه تنها دردی دوا نخواهد شد بلکه بر مشکلات موجود خواهد افزود»

با توجه به نکات فوق نهضت آزادی ایران با اخذ هر گونه وام و اعتبار خارجی در شرایط کنونی حاکم مخالف بوده و آنرا بر خلاف مصالح ملی می‌داند.

ب- سازندگی

به دنبال برنامه بازسازی همه جانبه کشور، سازندگی با حجم و قدرت بیشتر ضروری است. اصولاً هر موجود یا ملت زنده اگر بخواهد بقا، سلامت، استقلال و سعادت داشته باشد چاره‌ای جز ترمیم و تولید و سازندگی و زاینده‌گی ندارد.

نهضت آزادی ایران امید و انتظار دارد حاکمیت با اجرای برنامه همه جانبه بازسازی کشور و جلب همکاری و مشارکت مردم و از بین بردن موانع و سدها موفق به زمینه سازی برای یک برنامه سازندگی دائمی و دراز مدت بشود.

۶- آزادی و حاکمیت ملت

نهضت آزادی ایران آزادی و حاکمیت ملی را شرط توفیق و زیربنای تمامی برنامه‌های اجتماعی می‌داند و معتقد است اگر افراد ملت در سایه این دو اصل برخوردار از حقوق مساوی و احترام و منزلت اجتماعی نباشند، نه تنها همدلی و همکاری و فداکاری برای برنامه‌های اجتماعی فراهم نخواهد شد بلکه امنیت و عدالت و استقلال نیز ضمانت اجرائی و مجری و مدافعی نخواهد داشت.

نهضت معتقد است اگر مردم آزادی و حیثیت و حاکمیت نداشته، نتوانند بر اعمال حکومت نظارت و مراقبت نمایند، نه استقلال دوامی می‌یابد و نه عدالت اجتماعی تأمین می‌گردد. تجربه تاریخی این کشور که هرسال نشان داده است هر زمان که حکومت‌ها تکیه‌گاه مردمی خود را از دست داده‌اند قدرتهای خارجی به راحتی استقلال مملکت را زیر پا گذاشته‌اند و هر گاه استبداد و خودسری به صورت شخصی یا حزبی و گروهی حاکم شده است فساد و ظلم و تبعیض و بی‌عدالتی در مملکت گسترش یافته است.

آزادی و اختیار از ابتدائی‌ترین و اساسی‌ترین حقوق انسانهاست. حق و ارزش و سرمایه‌ای که خداوند عزیز حکیم از روز ازل به آدمی عطا کرده و علیرغم اعجاب فرشتگان و اعتراض شیطان، مصلحت و ضروری ما دانسته است. وقتی آزادی و حاکمیت قانون یا حاکمیت و نظارت مردم در کشوری وجود نداشت نه تنها عدالت و استقلالی باقی نمی‌ماند بلکه ارزشها و استعدادهای وجودی انسان نیز پرورش نیافته، شکوفه و ثمری نخواهد داد.

نهضت آزادی ایران هیچگاه نه ارج و اهمیت و ضرورت استقلال را نادیده گرفته و نه به عدالت اجتماعی و اقتصادی کم بها داده است بلکه در تقدم و تاخر و سلسله مراتب، اولویت را به آزادی و حاکمیت ملی که شرط تأمین استقلال و تحقق عدالت است می‌دهد. علاوه بر آن تحقق حاکمیت ملت، تعیین سرنوشت خود و نفی ظلم و استبداد را عین عدالت اجتماعی و مصداق بارز آن می‌داند.

قرآن کریم نیز تعبد نسبت به غیر خدای یکتا و ارباب و رهبر گرفتن دولت‌مردان و بزرگان یا احبار و رهبان را شرک و «ظلم عظیم» نامیده است و کسانی را که با نفی آزادی و حاکمیت ملت خود را بر کرسی سروری و رهبری و حکومت می‌نشانند طاغوت نامیده و عدم تمکین به آن را فریضه مهمی دانسته است.

بزرگترین ظلمی که بعد از پیروزی انقلاب تحت عنوان تداوم انقلاب به ملت ایران شد، صغیر و مهجور شناختن مردم و محتاج شمردن آنها به قیم بود. به این ترتیب همچون دوران استبداد، به جای آنکه حاکمیت مردم بر طبق اصل «امرهم شوری بینهم» بر قرار گردد طبقه جدیدی بر سرنوشت مردم حاکم گردیدند.

۷- گره‌های اقتصادی

بحران اقتصادی کشور که میراثی از گذشته است با تغییر مدیریت جامعه در اثر انقلاب و عوامل ذیل شدت یافته، امروز اکثریت سنگین ملت ایران را دچار وحشتناکترین سختیها و گرفتاری غیرقابل تحمل گرانی قیمت‌ها در خوراک و پوشاک و مسکن و درمان نموده است. در زندگی فردی و اجتماعی مردم مسائل و مصائب بیشماری به وجود آمده است که احتیاج به اثبات نداشته ملموس و عیان می‌باشد.

عوامل شدت دهنده بحران بعد از پیروزی انقلاب، عبارت است از جنگ هشت ساله با همه خرج و خسارات آن، اسراف کاریهای بی حساب و بی کتاب، بی توجهی به ضرورت نظم و انضباط در مسائل اقتصادی و از همه مهمتر سوء مدیریت و سیاست.

تورم پولی و تنزل تولید و توان ملی، تاثیر فلج کننده در بخشهای عمومی و خصوصی داشته است به طوری که سلامت جامعه و کلیه فعالیتهای اداری و اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و حتی اخلاقی و دینی را به مصداق «یکاد الفقر ان یكون کفرا» به بن بستهای خطرناک کشانده است و همانطور که در بند ۵ قطعنامه آمده است اجرای برنامه های بازسازی و سازندگی کشور نیز بدون گشوده شدن گره های اقتصادی امکان پذیر نمی باشد.

کنگره دهم در تائید و تعقیب هشدارها و اعلامیه های گذشته نهضت آزادی حل نظری و عملی بحران اقتصادی ایران را ضروری و محتاج به چاره جوئی فوری می داند که اگر به طور جدی انجام نشود یا حداقل روی غلطک درست نیفتد حیات ملت و استقلال و آینده مملکت سرنوشت شومی در پیش خواهد داشت.

ایران که در سال ۱۳۵۶ با کمتر از ۳۶ میلیون جمعیت برخوردار از ۲۳ میلیارد دلار درآمد نفت بود در سالهای اخیر درآمد نفتش کمتر از ۱۰ میلیارد گشته است و در چنین شرایطی باید جوابگوی حدود ۵۳ میلیون نفر جمعیت باشد. در حالی که تولیدات صنعتی و معدنی و متفرقه به هیچ وجه متناسب با افزایش جمعیت نبوده است.

رشد بی سابقه کسری بودجه های دولت و بدهی دولت به سیستم بانکی و در نتیجه افزایش شدید حجم نقدینگی بخش خصوصی به چندین برابر بالغ گردیده و نتیجه قیمت ها به طور سرسام آوری ترقی کرده است.

عدم پایداری و تمکین دولت به حقوق ملت و ایجاد نظامی مبتنی بر سانسور و اختناق و انحصار، آنچنان سایه شوم خود را گسترش داده است که هر چه بر عمر انقلاب می گذرد فاصله بین حاکمیت و مردم را بیشتر کرده تا بدانجا که:

- گزارش سالانه و ترازنامه بانک مرکزی از سال ۱۳۶۴ به بعد منتشر نشده است،

- کلیه گزارشهای اقتصادی سازمان برنامه و بودجه مهر بکلی محرمانه خورده است و
- گزارش و کارنامه سالانه مرکز آمار ایران نیز از سال ۱۳۶۶ به بعد محرمانه گردیده است.

*

در ماههای اخیر در زمینه رفع مشکل بزرگ اقتصادی بعد از پیروزی انقلاب، وعده‌ها و اظهارات و اقداماتی از طرف مقامات هیئت حاکمه به عمل آمده است که بیشتر جنبه شعار و سمینار داشته است و به نظر نمی‌آید که منبعث از برخورد جدی و بررسیهای وسیع و عمیق بوده و طراحی و برنامه‌ریزی عملی و جامع کارشناسانه، آنطور که لازمه حجم بزرگ کار است صورت گرفته باشد.

اخیراً دولت برنامه پنجساله خود را به مجلس شورای اسلامی داده است که نزدیک به تصویب می‌باشد. یک برنامه پنجساله زیاده از حد خوشبینانه و اجرا نشدنی با سهم ارزی ۱۱۲ میلیارد دلار و وام خارجی خطرناک ضمنی.

*

برنامه پنجساله دولت و راه‌حلهای اجرائی و تفصیلی هر چه باشد، یک سلسله شرایط و نکات اصولی وجود دارد که لازم به ذکر است و اگر رعایت نشود مسلماً کشتی به گل نشسته انقلاب به حرکت در نیامده و مملکت را به ساحل نجات و به آبادی و برکت نخواهد رساند.

اهم شرایط و نکات به نظر کنگره نهضت به قرار زیر است (که بعضی از آنها در بند ۵ بازسازی و سازندگی نیز ذکر شده است):

۱- پژوهندگان، طراحان و اجراکنندگان باید حتماً مرکب از اشخاص بصیر با سابقه و صلاحیت و اهل تقوی و تعهد باشند. جا دارد که هیئت حاکمه لاقلاً در این امر متعلق به جامعه دست از انحصارگرایی و مکتب‌گرایی خود برداشته کار را به کاردندان ورزیده واگذار نماید. خوشبختانه در میان ایرانیان، کاردندان مطلع و متخصص وجود دارد که غالباً کنار زده شده یا کنار رفته‌اند. بسیاری نیز به استثمار بیگانگان درآمده‌اند که اگر روی خوش و اعتماد و اطمینان ببینند با اشتیاق تمام استقبال خواهند کرد.

۲- حل بحران اقتصادی بدون حل بحران ایدئولوژیک و سیاسی و بدون آنکه خط مشی اعتقادی صحیح و سالم مورد قبول اکثریت ملت ایران پذیرفته و حاکم گردد امکان پذیر نیست. اگر مابین ملت و

دولت همدلی و هماهنگی وجود نداشته باشد همکاری صمیمانه لازم که شرط قطعی پیشرفت و پیروزی است به عمل نخواهد آمد و مادام که مردم اعتماد به حکومت قانون نداشته و وجود امنیت دائمی و همه جانبه قضائی و اقتصادی و اجتماعی در کشور احساس نشود سرمایه‌های انسانی و مالی و عملی و فکری در اختیار این برنامه عظیم ملی گذارده نخواهد شد.

زیرا هنگامی که مردم حکومت و دولت را از آن خود ندانند و بین آنها افترا و تضاد منافع برقرار گردد بطور طبیعی احساس امنیت در سرمایه گذاری ملی و میهنی از بین رفته و جای آن را اقتصاد دلالی و واسطه‌گری (بی هیچ نام و نشانی که دولت بتواند موی دماغ آنان گردد و منافع آنان را به خطر اندازد) خواهد گرفت.

۳- حالت نه جنگ و نه صلح باید خاتمه یابد. فکر و حواس دولت و ملت و همه برنامه‌ها و سرمایه گذاریها اگر یکسره و آگاهانه معطوف به گره‌گشایی اقتصادی نگردد بازدهی آنها تقلیل فاحش پیدا کرده توفیقی نصیب نخواهد گشت.

۴- فضای اجتماعی و سیاسی کشور در روابط داخلی و بین‌المللی باید سالم و آرام و دوستانه یا لاقبل بی‌طرفانه باشد. اگر هیجانها، تحریکات، دشمنیها، ناامنی‌ها و برنامه‌های جهانی فوق قرآن و خدا، متوقف نگردد عمل اقتصادی بنیادی احیای کشور که خاصه دورانهای صلح و آرامش است موفق نخواهد بود.

۵- از آنجا که گره مشکلات و رفع نیازهای آدمی و هر ملت باید در مرحله اول به دست خودش گشوده و تأمین گردد و تا توان تولید داخلی بالقوه و بالفعل وجود نداشته باشد استفاده از اعتبارات و منابع خارجی امکان پذیر و خالی از خطر نیست ضرورت دارد که در طرح و برنامه‌های اقتصادی تقدم به خودکفائی و تولید، در برابر سایر خواسته‌ها داده شود.

۶- دولتی کردن اقتصاد ضمن آنکه در رشته‌های عمومی و مصالح ملی لازم می‌باشد نمی‌تواند به طور کلی و عام شرط لازم و کافی برای سلامت و موفقیت اقتصاد و گشوده شدن گره‌های پیچیده‌ای باشد، چه بسا که اشکال و فسادهایی بیار آورده، بازدهی مدیریت و کار و سرمایه را کم کند و کشور از ابتکارها و همکاریها و شکوفائیها محروم گردد.

۸- روابط خارجی

ما معتقدیم سیاست خارجی کنونی، علیرغم برخی نکات مثبت و قابل توجه، در مجموع نارسا و مبتلا به تناقضات بوده و در جهت خلاف مصالح و منافع ملی حرکت می‌کند.

سیاست کلی جمهوری اسلامی ایران، برخلاف آنچه معمول کشورها و دولتهای دنیا می‌باشد کمتر مبتنی و متوجه بر حفظ منافع ملت و حراست مملکت در برابر منافع و مطامع همسایگان و دسایس بیگانگان بوده و بیشتر متوجه دشمنی و تصاد و ستیز با دنیا می‌باشد، نه تنها با ابرقدرتها بلکه با قدرتهای پائین‌تر و با همسایگان. چون که، به نظر حاکمیت کنونی، تمام مفاسد و معایب ما و جریانهای سوء کشورمان صرفاً ناشی از توطئه‌ها و دخالتهای مرئی و نامرئی بیگانگان می‌باشد و خود ما نقص یا تقصیر یا تأثیری در بدیها و گرفتاریهای حاضر و آینده‌مان نداریم. به این ترتیب تلقینات و تعلیمات حاکمیت جمهوری اسلامی در روابط خارجی عمدتاً تحریک کینه و انتقام می‌باشد.

سئوالی که مطرح می‌شود این است که آیا یک کشور عقب نگه داشته شده که قرن‌ها زیر استبداد و استیلای خارجی بوده است و پس از هشت سال خون و خرابیهای جنگ توان و تولید خود را از دست داده است آیا می‌تواند پیش از رمق یافتن و سرپا ایستادن باز دم از رسالت جهانی و ادامه خصومت بزند و یکه و تنها، بدون دوستی و یاری یا لاقبل بی‌طرفی دیگران به مقصود برسد؟ آیا چنین کار یا چنین فکری عاقلانه است و نهایتاً خیانت به اسلام و ایران نمی‌باشد؟ آیا تبلیغ و پیاده‌کردن اسلام و صدور انقلاب جز از طریق ایجاد یک جامعه نمونه اسلامی، ولو به طور نسبی و ارائه یک «مدینه الگو» میسر است؟

نهضت آزادی ایران ضمن تأکید مجدد بر اعتقاد به خط مشی نه شرقی و نه غربی در روابط خارجی و نفی هرگونه سلطه‌پذیری و سلطه‌جوئی و مبارزه با نفوذ و سلطه بیگانگان بر شئون کشور و ضرورت حفظ استقلال همه جانبه و تمامیت ارضی کشور و دفاع از حقوق حقه همه مسلمانان جهان و کمک و مساعدت به جنبش‌های اصیل مردمی آزادی بخش و عدم تعهد در برابر قدرتهای سلطه‌گر، معتقد به ارتباط سالم و صلح‌آمیز با کلیه کشورهای غیر محارب، بر اساس احترام و منافع متقابل می‌باشد و چنین خط مشی را الزاماً مترادف با انزوا و قطع رابطه با کشورهای جهان نمی‌داند.

خوشبختانه تغییرات ژرفی که در کشورهای سوسیالیستی توتالیترا (استبداد مطلقه) روی داده است و تاثیرهای عمده‌ای که در روند تقلیل تنشهای بین‌المللی و استراتژی قدرتهای جهانی و زمینه‌های مساعد عینی برای رشد حاکمیت مردم در کشورهای مختلف جهان در جای گذارده است شرایط خارجی را بیش از هر زمان برای بهره‌گیری کشورهای جهان سوم در جهت تحقق دموکراسی و کرامت انسانی و استقلال ملی مساعد نموده است. جمهوری اسلامی ایران نمی‌باید نسبت به این رویدادها و پیدایش شرایط جدید جهانی بی‌اعتنا بوده و مقاومت ورزد و اگر نخواهد یا نتواند خود را با شرایط فوق تطبیق دهد وضعیت انزوای کنونی به ضرر منافع و مصالح ملی تشدید خواهد شد.

ما معتقدیم روابط خارجی و دیپلماسی قبل از هر چیز می‌بایستی در خدمت تحقق اهداف و برنامه‌های با اولویت ملی قرار داشته باشد. تنوع نظامهای سیاسی، منابع طبیعی، امکانات و نیازهای کشورهای جهان و سیالیت روابط بین‌المللی، خصوصاً شرایط کنونی جهان آنچنان است که هر دولتی که برخاسته از آراء آزاد مردم و برخوردار از حمایت آنان و آگاه و دلسوز و توانا و مقتدر باشد می‌تواند با اتخاذ سیاستهای معقول و حساب شده از شرایط بالقوه مساعد بین‌المللی به نفع تأمین منافع و مصالح کشور و تحقق اهداف کوتاه مدت و دراز مدت ملی استفاده نماید بدون آنکه مجبور به قبول سلطه بیگانگان و تن دادن به شرایط تحمیلی آنان و یا فدا ساختن منافع ملی بشود.

توجه و تبعیت از یک چنین نگرشی در سیاست خارجی می‌تواند در اجرای قطعنامه ۵۹۸ در چهارچوب قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر و پس گرفتن حدود ۲۵۰۰ کیلومتر مربع اراضی اشغال شده ایران توسط عراق و خاتمه دادن به حالت نه جنگ نه صلح مفید و موثر باشد.

دهمین کنگره نهضت آزادی ایران، شکر خداوند ایران و جهان و آفریدگار مهربان انس و جان را به جا آورده از درگاه ذوالجلالش تمنای رهبری دنیا بسر منزل توحید و سلامت می‌نماید، برای ایران نجات، امنیت و سعادت، در سایه آزادی و استقلال و اسلام می‌خواهد و برای نهضت آزادی ایران درخواست مغفرت و توفیق خدمت دارد.

تهران - دیماه ۱۳۶۸